

2. Werkwoordelijke zinnen

Persoonsvorm op de eerste plaats in de werkwoordelijke zin ↑

In de gebruikelijke werkwoordelijke zin is de volgorde van de belangrijkste zinselementen:

Persoonsvorm - [Onderwerp] - [Lijdend Voorwerp] - [Bepalingen].

Tussen rechte haken staan die elementen die niet noodzakelijkerwijs in een zin aanwezig behoeven te zijn. In het Nederlands is het uitdrukken van het onderwerp met een apart woord regel:

a	Jan loopt
b	hij loopt

Bij afwezigheid van het feitelijke onderwerp wordt met een persoonlijk voornaamwoord naar iets of iemand verwezen. In het Hebreeuws geeft de persoonsvorm van het werkwoord in zich zelf al de informatie of het gaat om een eerste, tweede of derde persoon, in het enkel- of meervoud, terwijl ook het geslacht van het onderwerp meestal reeds duidelijk is. De functie van het persoonlijk voornaamwoord is daardoor in het Hebreeuws dan ook een andere dan in het Nederlands. De meest eenvoudige werkwoordelijke zin in het Hebreeuws bestaat dus uit slechts één woord bestaat, een verbogen werkwoordsvorm. Deze zinnen komen vrij regelmatig voor. Een voorbeeld is een op zich staande werkwoordsvorm in de bevelende wijs (een type losstaande werkwoordsvorm dat we ook in het Nederlands kennen) [1], maar ook als mededelende vorm in een verhalende tekst komen deze werkwoordsvormen voor [2].

[1]	Jes. 49:9	שׁוּבִי	
		šeʿû	gaat uit
		komt tevoorschijn	
[2]	Ruth 1:9	וַתִּבְכְּנָה	
		wa-	ttibkēnā
		en	zij huilden
		en zij huilden	

Afgrenzing zinnen ↑

Het is niet altijd gemakkelijk vast te stellen hoe zinnen ten opzichte van elkaar afgegrensd moeten worden. De werkwoordelijke uitdrukking bestaat soms uit meer dan één werkwoordsvorm. In het Nederlands kan men even gemakkelijk de persoonsvorm uitbreiden als een naamwoordelijk zinselement, vgl. voorbeeld c & d.

c	Jan loopt en draaft de hele dag
d	Jan en Piet lopen de hele dag

In voorbeeld d is aan de meervoudige persoonsvorm te zien dat "Jan en Piet" voor de zinsconstructie een eenheid vormen. Hetzelfde geldt voor c, al is daar aan een ander zinselement niet vast te stellen dat "loopt en draaft" een eenheid vormt. Zo lijkt het voor het Hebreeuws ook aantrekkelijk om uit te gaan van de mogelijkheid van een met 'en', uitgebreide persoonsvorm:

[3]	Ruth 2:3	וַתֵּלֶךְ וַתָּבוֹא וַתִּלְקֹט בַּשָּׂדֶה							
		wa- en	ttelek zij ging	wa- en	ttábō zij kwam	wa- en	ttəlaqqet zij verzamelde	ba- in	śśádē het veld
		en zij ging, kwam en verzamelde in het veld							

Toch blijft het, door de afwezigheid van een als apart woord uitgedrukt onderwerp, mogelijk hier van drie zinnen te spreken. Zeker wanneer de twee persoonsvormen door een ander element onderbroken worden wordt het al gauw noodzakelijk van twee zinnen te spreken:

[4]	Ruth 1:6	וַתִּקַּם הִיא וְכֻלֵּיהֶּיהָ וַתָּשָׁב							
		wa- en	ttāqom zij stond op	hī zij	wə- en	kallotēhā haar schoondochters	wa- en	ttāšob zij keerde terug	
		Ze maakte zich gereed met haar schoondochters en ze keerde terug.							

Dit wil niet zeggen dat we er in de vertaling niet één zin van zouden kunnen maken: "Ze maakte zich met haar schoondochters gereed om terug te keren", maar de keuze voor een bepaald nederlands zinstype in de vertaling mag geen invloed hebben op de analyse van de hebreeuwse zin(nen).

Congruentie ↑

Wanneer het onderwerp een in de persoonsvorm besloten voornaamwoord is speelt deze kwestie natuurlijk niet, maar in de gevallen waar het onderwerp apart is uitgedrukt is er over het algemeen sprake van congruentie, d.w.z. de werkwoordsvorm geeft dezelfde informatie op het punt van geslacht en getal als het onderwerp.

POL in verhalende passages ↑

De gebruikelijke woordvolgorde (P(ersoonsvorm) O(nderwerp) L(ijdend voorwerp)) treffen we bijzonder veel, vooral in de verhalende passages, aan. We geven enkele voorbeelden, van een werkwoord gevolgd door een onderwerp [6], werkwoord met een lijdend voorwerp [7], werkwoord met onderwerp en een nadere bepaling [8].

[5]	Ruth 1:3	וַיָּמָת אֵלִימֶלֶךְ אִישׁ נְעֻמִי				
		wa- en	yyāmōt hij stierf	ēlimelek Elimelek	īš man	nōqōmī Noomi
		En Elimelek, de man van Noomi, stierf.				
[6]	Ruth 1:9	וַתִּשָּׂא נָה קוֹלָהּ				
		wa- en	ttiśšēnā zij verhieven	qōlān haarlieder stem		
		en zij begonnen luid misbaar te maken				
[7]	Ruth 1:14	וַתִּשָּׂק עֲרַפָּהּ לְחֻמּוֹתָהּ				
		wa- en	ttiśšaq zij kuste	ōrpā Orpa	la- aan	hāmōtāh haar schoonmoeder
		En Orpa kuste haar schoonmoeder				

Zoals uit het bovenstaande blijkt rekenen we dat het werkwoord vooraan staat in de zin ook al wordt de verbale vorm

ingeleid met **ל**. Er zijn nog enkele zinsinleidende woorden, die voor het werkwoord kunnen staan, maar die geen invloed hebben op de woordvolgorde van de zin als geheel. Het belangrijkste van deze zogenaamde preverbale partikels is de ontkenning **לֹא** 'niet'. In veel gevallen vormt zo'n preverbaal partikel met het werkwoord een accenteenheid, zodat het werkwoord in elk geval deel uitmaakt van het eerste zinslement. Dit is altijd het geval met het woordje **ל** / **לֹא** 'en', hetgeen ook blijkt uit het feit dat dit woordje altijd aan het volgende woord verbonden is in het schrift. Ook **לֹא** vormt nogal eens een accenteenheid met het volgende werkwoord, vergelijk bij voorbeeld:

[8]	Ruth 2:11	עַם אֲשֶׁר לֹא יָדָעָהּ			
		°am	āšer	lō	yāda°at
		volk	dat	niet	jij kende
		een volk dat jij niet kende			

Hier blijkt de accenteenheid onder meer door het gebruik van de verbindingstreep *maqṣef*. Ook allerlei zinsinleidende woorden als voegwoorden hebben vaak niet het hoofdaccent.

Het basale zinstype van het type POL vormt met twee andere zinstypen een tegenstelling. In de eerste plaats met zinnen waarin andere elementen dan de zojuist genoemde voor het werkwoord geplaatst worden. De meeste zinslementen, als onderwerp, lijdend voorwerp, adverbia en prepositionele bepalingen kunnen voor de werkwoordsvorm geplaatst worden. Deze volgordeverandering heeft een semantische functie. Deze zinnen worden naar de vorm behandeld in [hoofdstuk 3](#). De betekenis van deze zinnen wordt bij de behandeling van de betekenis van de verbale vormen meegenomen. In de tweede plaats vormen de werkwoordelijke zinnen een tegenstelling tot zinnen waarin geen persoonsvorm van een werkwoord voorkomt. Deze zinnen komen in [hoofdstuk 5](#) aan de orde.

Uit de vormleer wordt duidelijk dat het Bijbels Hebreeuws twee typen van werkwoordelijke verbuigingen kent, één met achtervoegsels achter de stam, de andere met zowel voorals achtervoegsels:

achtervoegsels	voor- / achtervoegsels
voltooide wijs: perfectum	onvoltooide wijs: imperfectum aansporende wijs: jussief (cohortatief)
vervolgvorm heden / toekomst: perfectum consecutivum	verhalende wijs, vervolgvorm verleden: imperfectum consecutivum

De in de volgende hoofdstukken gebruikte namen zijn in bovenstaand overzicht vet weergegeven. De betekenis van deze vormen in de verschillende zinstypen wordt behandeld in [hoofdstuk 4](#).